

Dit is een uitwerking van de presentatie gehouden op 20 november 2014, een mondeling presentatie is gericht op hoofdpunten, hier vindt u een meer uitgebreide toelichting

Dagvoorzitter: Ramon Vullings; www.ramonvullings.com

Creatief onderwijs en creativiteit in onderwijs

1. Wat is volgens u het belang van creativiteit ?
2. Bent u creatief? Of : Wie vindt zichzelf creatief ?
3. Doet uw organisatie voldoende om uw creativiteit te kunnen ontwikkelen?
4. Doet uzelf voldoende om uw creativiteit te ontwikkelen ?

Iets om over na te denken ?

'We zouden aan het begin van elke bijeenkomst of discussie naar muziek moeten luisteren of moeten zitten en ademhalingsoefeningen doen.' Thich Nhat Hanh; **The Path of Mindfulness In**

Everyday Life

"Anthem" Leonard Cohen

The birds they sang at the break of day. Start again I heard them say Don't dwell on what has passed away or what is yet to be.

Ah the wars they will, be fought again The holy dove She will be caught again bought and sold and bought again . the dove is never free.

Ring the bells that still can ring Forget your perfect offering

There is a crack in everything That's how the light gets in.

We asked for signs the signs were sent: the birth betrayed, the marriage spent, Yeah the widowhood of every government – signs for all to see. I can't run no more with that lawless crowd, while the killers in high places say their prayers out loud.

But they've summoned, they've summoned up a thundercloud and they're going to hear from me. Ring the bells that still can ring ...

You can add up the parts but you won't have the sum. You can strike up the march, there is no drum Every heart, every heart to love will come but like a refugee.

Ring the bells that still can ring Forget your perfect offering

There is a crack, a crack in everything that's how the light gets in.

Ring the bells that still can ring Forget your perfect offering

There is a crack, a crack in everything That's how the light gets in.

That's how the light gets in. That's how the light gets in.

Creativiteit, ons onderwerp vandaag, is een interessant fenomeen. Het lijkt op kwaliteit - even ongrijpbaar - en de moeilijkheden die het bedrijfsleven daarmee had in de jaren 70. Terug uit Japan waar ze er van alles over geleerd hadden, werd het de mantra. En zoals dat werkt bij mantra's: die hebben een heel persoonlijke betekenis! Daarom zijn er zoveel verschillende merken auto's, kleding, etc. Het duurde even maar toen begreep men het: je hebt het niet over kwaliteit maar concreet over gemaakte fouten / klachten of verbeteringen, dat richt de aandacht van de mensen, schept een focus. Mijn voorstel is dan ook het niet meer over creativiteit te hebben, maar over de manier waarop mensen dit in de praktijk brengen en het daarom benoemen als werkwoord: **creactivatie**.

Als we toch een definitie willen is deze misschien wel het meest geschikt:

*creativiteit is het geluid van de wind in
de pijnbomen*
Op een schilderij.

Ongrijpbaar, maar toch weten we eigenlijk precies wat er bedoeld wordt!!

Omdat veel mensen het gebruiken kunnen we eens kijken hoe we er mee bezig zijn:

Boeiend is om te kijken naar ons kijken!

The black cat made a beautiful sound.

Schrijf meteen eerste reactie op, dus niet gaan overleggen of doordenken, meteen:

1 is de kat groot of klein ?

- 2 wat is de positie ? (Zit, ligt, loopt, etc.)
- 3 wat voor geluid maakt de kat ?
- 4 hoe zwaar is de kat: exact kilogram!
- 5 welke kleur heeft de kat ?
- 6 jongen of meisje ?

Nu gaan we even 6 mensen vragen wat zij opgeschreven hebben en vergelijken dat. Vreemd hoe dat de kleine kat 7 kg weegt en de grote 2 kg ! de ene loopt, de andere ligt, enz.

Zo bedenken we allemaal ons eigen beeld bij die kat die ik noemde. Wie dacht er aan de Maserati, Tina Turner, Miles Davis, the snowcat?

Het lijkt terecht om de conclusie te trekken dat we iets voorstellen vanuit onze eigen belevingswereld, en dat is niet erg tenzij we eigenlijk *hetzelfde* willen.

Heel anders als het niets uitmaakt:

"Cheshire Kat," vroeg Alice. "Wil jij mij alsjeblieft vertellen welke kant ik op moet vanaf hier?"

"Dat ligt er voornamelijk aan waar jij naar toe wil," zei de Kat. "Dat kan mij niets schelen," zei Alice.

"Dan doet het er niet toe welke kant je opgaat," zei de Kat.

Bij een keuze zoals deze maakt dat wel wat uit, **Consistentie** is uitermate belangrijk,

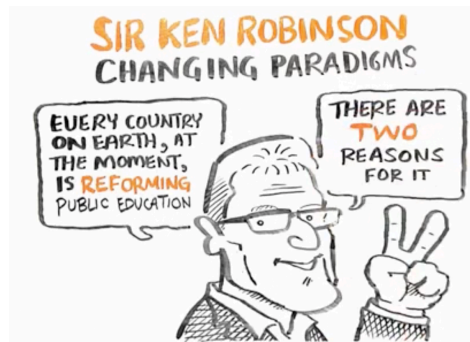
want we adviseren jongeren die - net zoals iedereen overigens - *niet weten wat ze niet weten* en dan is kiezen een behoorlijke toevalstreffer, tenzij ze bewust zijn van hun talent!!

Daarom nu de vraag: **Wie heeft er ooit een afgebrand bos gezien?**

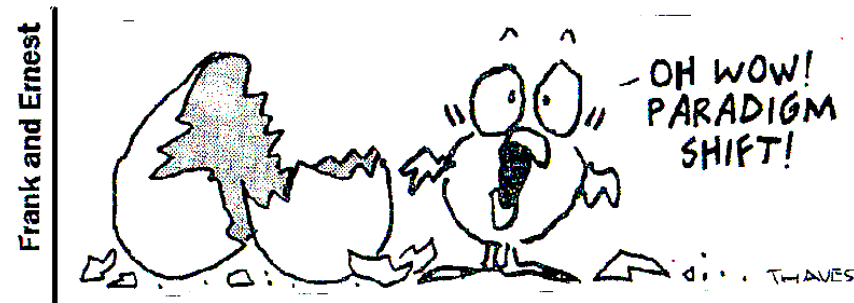
Dit blijft een moeilijke kwestie, want een afgebrand bos kun je dus niet meer zien!? Het zit dus ergens tussen 0 en 1 in, geen ja en geen nee, of [mu] niet iets. Een uitstapje buiten het binaire denken ?????!

無

-YouTube, TED changing education paradigms SIR KEN Robinson--- 11 min.

Onderwijssysteem uit 19^e eeuw: vooruit rijden en kijken in achteruitrijspiegel?

Ook doet dit mij denken aan een verhaal van professor Merckelbach over het Metropolitan museum in NY. Begin jaren 70 moest men ipv gratis voortaan \$1 entree vragen. Het bleek dat het bezoek drastisch terugliep! En dat voor \$1 (!?) goede raad was duur. Diverse ‘-ogische’ onderzoeken verder, was er geen enkele verklaring voor gevonden. Totdat een medewerker eens met de portier sprak. Die vond het eigenlijk wel

heel logisch! Dichtbij ligt een Greyhound busstation en veel mensen gingen even naar het –schone- toilet in het Metropolitan, en kennelijk was \$1 teveel gevraagd.

Zo zijn leerlingen en studenten op school voor allerlei verschillende redenen: omdat het moet van hun ouders, omdat ze graag met vrienden meegaan, om onder dak te zijn, om de opleiding of?

De tweede stelling is dan ook : *De wereld ziet er uit zoals ik hem zie, maar hij is anders!*

Zou het niet kunnen zijn dat veel jongeren net zo denken als Alice ?

Er is zoveel om uit te kiezen dat je maar bij het vertrouwde blijft (jong dynamisch en *Conservatief!*)

Bovendien hebben ze veelal precies te horen gekregen wat te doen ***en nu moeten ze ineens zelf kiezen.***

“Wij zijn geneigd te overschatten hoeveel we van de wereld begrijpen en de rol van het toeval in de gebeurtenissen te onderschatten. Dit overmatige vertrouwen wordt gevoed door de denkbeeldige zekerheid van achterafkennis. Mijn opvattingen over dit onderwerp zijn beïnvloed door Nassim Taleb, de schrijver van The black Swan.

Daniel Kahneman, ONS FEILBARE DENKEN (psycholoog die de Nobelprijs voor economie (!) kreeg)

En juist dat *achteraf denken* brengt me bij de derde stelling: ***succes in het verleden is geen enkele garantie voor nu.***

Als u aandachtig kijkt naar deze collage van David Hockney – hoe kun je eigenlijk niet aandachtig kijken – dan beseft je dat je dit beeld/foto zelf aan het maken bent. Geïnteresseerd zonder dat je de mensen op de foto kent! Tja, zo werkt een strange attractor (*vlieg in urinoirs van Sphinx; geen enkele man moet 't, en elke man doet 't!*). En hoewel de kunstenaar het niet zegt ben je geboeid aan het kijken naar een foto van een ander! – normaal kijken we of we er zelf opstaan en dan vlug verder –
Creatief onderwijs zou dus ook zo kunnen werken.....

Oh ja, die eerste stelling?! misschien overheen gelezen? Ik proef enige onrust

Dat is de basis: mensen doen wat ze doen omdat ze denken dat ze het goed doen.

Iets om altijd aan te denken: weldenkende mensen doen het zus of zo, omdat ze het goed denken te doen, noem dat dus niet **fout**, onderzoek de **waarom**.

Neem een verticale lijn en maak opening tussen duimen en wijsvingers. Plaats de lijn precies in het midden en

sluit dan eerst het linkeroog en vervolgens het rechteroog. Wat betekent die dominantie?

De kunst is dus om mensen te verleiden dingen iets anders te gaan bekijken en zich te verplaatsen in wat een ander *anders* zou kunnen vinden: **empathie is heel geestverruimend**. Een mooie ingang is het talent dat ze hebben, maar zich niet zo van bewust zijn. En natuurlijk is er dan die *weerstand* , want onbekend maakt onzeker.

Neem pen en papier en schrijf op
**neem pen wel in andere hand
dan waar je normaal mee schrijft***
en schrijf op: *weerstand*.

*Kijk en luister naar wat
je hierbij voelt: dat is
dus weerstand*

VERANDERING

*Denk je dat het gemakkelijk is te
veranderen?*

*Oh, het is heel moeilijk om te
veranderen en anders te zijn.
Het betekent door wateren van
vergetelheid gaan.*

D.H.Lawrence, The complete Poems, LAST POEMS, Penguin

Een interessant uitstapje naar YouTube : Killing good ideas can harm your future

<https://www.youtube.com/watch?v=D3c9YSrNRgY> En dit is dus waar mensen -in verandering- mee te maken hebben, **niet** vertrouwd; een keuze maken is oh zo moeilijk, het hangt dikwijls van allerlei toevalligheden aan elkaar. Alleen achteraf kun je daar -soms- een lijn in zien.

Maar als je er midden in zit is je intuïtie - en advies ? - de enige leidraad/manier.

Als ik niet weet dat ik het niet weet,

Als ik niet weet dat ik het weet,

R. D. Laing, KNOTS

denk ik dat ik het weet

denk ik dat ik het niet weet

En om hiermee om te gaan ontwerpen we systemen en die zijn natuurlijk ingesteld op de *gemiddelde* gebruiker. En daar hebben we dan dikwijls weinig inbreng in, maar krijgen checklists etc. aangeboden, kortom **ook voor je talenten moet je in een schema passen!**

Daarom stelde Senge¹ eens de vraag: wie is de belangrijkste persoon voor een vaartuig ?

En hoewel kapitein, kok, stuurman, etc. heel belangrijk zijn, is het echt iemand anders. De ontwerper bepaalt wat het systeem kan, wil en accepteert.

¹ Peter Senge: o.a. De vijfde discipline, De lerende School,

*Jammer genoeg is dat dan ook dikwijls iemand die er niet op/in zit; herkent u dat ?
Met een onderzeeër ga je niet zeilen!*

*Dat levert de vierde stelling: **alleen mensen met "skin in the game" (zouden moeten) bepalen hoe de regels worden toegepast.***

En als dat niet gebeurt? Nou dan ga je heel slim te werk, zodat het resultaat goed is, want succes wordt altijd geaccepteerd en tegelijkertijd ga je het op de boot zo goed mogelijk regelen. Hoe het ook is, uiteindelijk blijft er altijd wel speelruimte. In de beperking toont zich de creatieve meester.

Ik hoor nog hoe een directeur van een grote onderwijsorganisatie na de behoorlijk mislukte introductie van een onderwijsmodel zei: „Ja maar ik ging er van uit dat de professionals zouden begrijpen waar ze ervan moesten afwijken, het waren immers richtlijnen en dat wel goed zouden aanpakken.”

Voorbeeld:

We kennen natuurlijk allemaal de meervoudige intelligenties van Gardner. En toch vraag ik me dan af waarom de ouderwetse IQ test (die er maar 3 van de 9 van Gardner's test) vooral en alleen gebruikt wordt!?

*Even als opfrisser: **Verbale/linguïstische, logische/mathematische, visueel/ruimtelijke, muzikale/ritmische, lichamelijke/kinesthetische, interpersoonlijke, intrapersoonlijke en nauwgerichte intelligentie.***

Het is gewoon een feit dat nieuwe vindingen altijd een lange tijd voor acceptatie nodig hebben,

Ritssluiting	1883	1913	30 jaar
--------------	------	------	---------

Televisie	1884	1939	55 jaar
Antibiotica	1910	1940	30 jaar
Balpen	1938	1945	7 jaar
Deodorant-roller	1948	1955	7 jaar
diepvriesvoedsel	1908	1923	15 jaar
LP	1945	1948	3 jaar
Filtersigaret	1953	1955	2 jaar
Hart-pacemaker	1928	1960	32 jaar
Oploskoffie	1934	1956	22 jaar
Radio	1890	1914	24 jaar

maar voor zoiets essentieels als *de mens van de toekomst* zou het toch sneller mogen gaan want de toekomst wacht niet; net zo min als wij weten welke beroepen er straks zijn.

Daarom is probleem oplossen en dat –routinematig- leren maar van heel beperkte waarde, immers de problemen van de toekomst kennen we niet. *Dus leren denken in mogelijkheden, kansen, alternatieven is uiterst belangrijk.*

Het is goed om Prokrustus² in gedachten te houden en onderwijs in te richten **met een open eind** in plaats van met vooraf bekende toetsen; tussen paradigma's ipv erbinnen; onderzoekend ipv gebaande wegen, etc.

² Prokrustus had een herberg op de weg naar Athene. Hij haalde reizigers naar binnen en paste ze op een bed: te lang, hakte hij af; te kort rekte hij uit. Theseus is de held die hem omgebracht heeft: opening naar diversiteit, divergentie.

De vijfde stelling: De moeilijkheid bij creativiteit is de neiging om ons te 'focussen' op wat in onze ogen concreet en zinnig is.

Andere dingen vinden we 'geen goed idee'.

Leven op onze planeet vergt vandaag de dag veel meer verbeelding dan we van nature bezitten. We hebben te weinig verbeelding en onderdrukken die bij anderen.

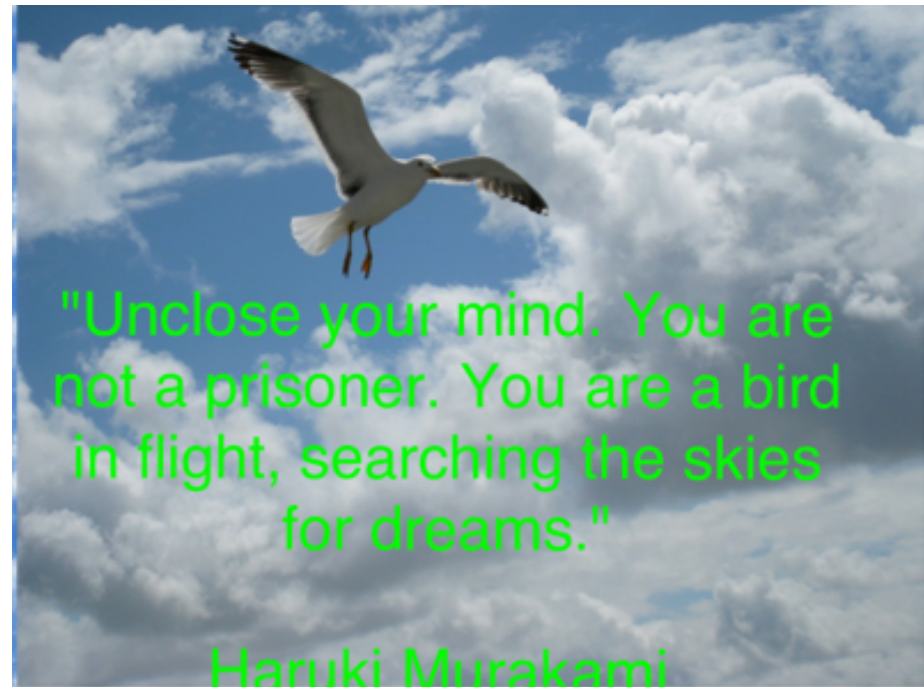
N. Taleb -de zwarte zwaan

Dit verschijnsel heeft te maken met de persoonlijke, unieke, bijzondere wijze waarop mensen hun creativiteit uitleven. Want ja, het is een instinct dus

iedereen past het toe. De een in het **ordenen** en systematiseren, de ander in **originaliteit**, weer een ander in **probleemoplossing** of juist in het scheppen van **kansen** voor de lange termijn, weer anderen zie je compleet **nieuwe** dingen scheppen. **Daarom is het zaak - denk aan die eerste stelling, "mensen doen" dat niet te benoemen als fout. Waar de een chaos ziet, ziet de ander mogelijkheden. Mooie voorbeelden hiervan geeft James Hillman.**

Zes gezichten van creativiteit

De zes verschillende belevingsvormen van creativiteit, die Hillman (*On psychological creativity*, 1972)

onderscheidt zijn:

1 Creativiteit om ordening uit chaos te creëren: **Ordening**

2 Creativiteit betekent iets volkomen nieuws/origineels creëren: **Originaliteit**

3 Creativiteit is een soort oerkracht die ontstaat onder extreme omstandigheden en vereist vernietiging van het oude: **Duistere kracht / conflict**

4 Creativiteit als slimme manier om problemen op te lossen: **Inventieve probleemoplossing**

5 Creativiteit betekent beroemdheid, succes, waarmee we boven het gemiddelde uitsteken: **Ego-erkenning**

6 Creativiteit betekent vernieuwing dat wordt gezien als een cyclisch proces met een externe bron: **Lange-termijn denken.**

Voor een overzicht zie: <http://www.creasynt.nl/beeldencreativiteit/>

Talenten komen in veel verschillende vormen. En als iets geprobeerd niet of anders blijkt te werken dan heb je in ieder geval nog een Rakeling! Kijk niet [alleen] naar de successen, maar onderzoek *waarom* dingen fout zijn gegaan.

Definitie: (positieve beschrijving voor) iets nieuws dat je terecht hebt ondernomen, maar dat niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.

**ZONDER RAKELINGEN,
GEEN SUCCESSEN.**

**"RAKELINGS LANGS
HET DOEL"**

**ALS JE EROVER PRAAT,
LEREN ANDEREN
ER OOK IETS UIT.**

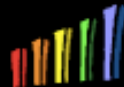
**IETS NIEUWS,
INITIATIEF**

**JE LEERT ER
IETS UIT.**

**GOEDE
BEDOELING**

**LEIDT ALTIJD TOT
IETS (SERENDIPITEIT)**

**JE KOMT IN
BEWEGING.**

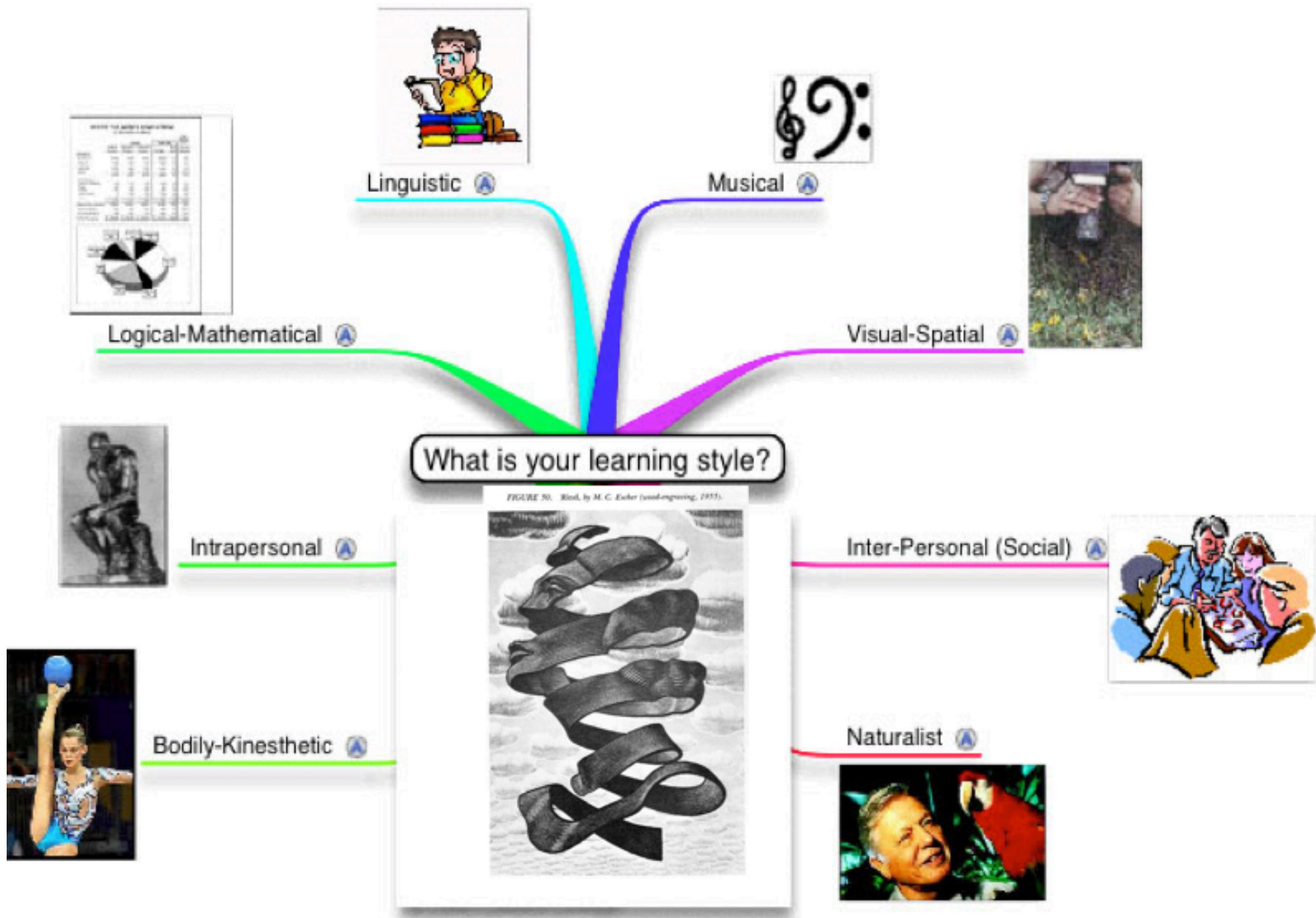

**JE BEINVLOEDT DE
OMGEVING.**

**ZENDT SIGNAAL UIT
(HIER GEBEURT IETS).**

meervoudige intelligenties: uit

ABC van XYZ, isbn 978 90 5383 682 8

We kennen allemaal de IQ testen, maar die onderzoeken eigenlijk vooral de logisch/ mathematische intelligentie. De psycholoog Gardner heeft diepgaand onderzoek verricht naar andere intelligenties. Nu kennen we ook het EQ (emotionele intelligentie Quotiënt), en daarnaast zijn er nog een aantal. Zoals o.a. Toffler in *Future Shock* en Senge in de *Lerende school* heeft geschreven zijn voor de toekomst in een informatiemaatschappij nieuwe eigenschappen belangrijk. Zo noemt hij *leren samenwerken*, d.w.z. omgaan met conflicten en leiderschap en *leren leren*, de methodiek van aanpak en hierbij spelen meerdere intelligenties een belangrijke rol. Naast kennis over teamrollen, is inzicht in de ontplooiing van onze verschillende intelligenties heel belangrijk.

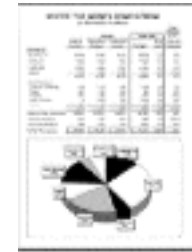
Hieronder staat een overzicht van de intelligenties met specifieke kenmerken. Als u een vel papier horizontaal in 8 repen vouwt en per reep afscheurt wat u niet denkt te hebben krijgt u een beeld; dit is dan leuk om te vergelijken met de score op internet.

verbaal/linguïstische intelligentie

- • denkt in woorden en formuleert gemakkelijk
- • houdt van lezen, praten en schrijven
- • kan gemakkelijk haar/zijn ideeën en gedachten onder woorden brengen
- • Leest met inzicht en snapt snel waarover het gaat
- • kan goed argumenteren en iets beschrijven

Logisch/mathematische intelligentie

- • is gefascineerd door getallen/cijfers en speelt er graag mee
- • kan informatie goed ordenen
- • lost graag complexe wiskundige problemen op
- • denkt zorgvuldig na en heroverweegt bij het oplossen van problemen
- • redeneert logisch, precies en accuraat
- • denkt kritisch

visueel/ruimtelijke intelligentie

- • neemt de werkelijkheid waar via beelden en kleuren

- • heeft een groot gevoel voor kleurnuances
- • tekent vaak figuurtjes of maakt krabbels om iets vast te houden
- • experimenteert graag met ontwerpen of schetsen
- • denkt en schrijft plastisch
- • kan zich snel oriënteren in gebouwen, wijken, etc.
- • werkt graag met grafieken, etc

muzikaal/ritmische intelligentie

- • leeft in geluid en ritmiek
- • pikt snel melodietjes op, neuriet graag
- • bespeelt graag een muziekinstrument
- • werkt met ezelsbruggetjes of rijmpjes om iets te onthouden
- • werkt graag met muziek op de achtergrond
- • sterk gevoel voor ritme, stijl, nuances in stemgebruik
- • boeiende verteller

lichamelijke/kinesthetische intelligentie

- reageert bij voorkeur met meestal trefzekere bewegingen
- heeft sterk gevoel voor de juiste richting en

timing in het gebruik van eigen lichaam

- houdt van sport
- maakt snel lichamelijk contact
- sterk in fijne motoriek
- leert gemakkelijker door iets te doen of te spelen
- sleutelt en knutselt graag

interpersoonlijke intelligentie

- • houdt van contact met anderen
- • werkt graag samen
- • voelt scherp aan wat anderen bezighoudt en spreekt daar gemakkelijk over
- • voelt zich prettig in groepen
- • houdt van gezelligheid en feestjes
- • is graag bereid anderen te helpen

intrapersoonlijke intelligentie

- • stelt zich graag wat op de achtergrond op
- • leeft in eigen wereld en houdt van dagdromen

- • kent de eigen sterke en zwakke kanten goed
- • stelt hoge eisen aan zichzelf
- • neemt scherp waar wat er gebeurt
- • schrijft een dagboek
- • heeft gevoel voor reflectie, poëzie en filosofie

natuurgerichte intelligentie

- is gefascineerd door alles wat groeit, bloeit en beweegt in de natuur
- herkent snel kenmerken van planten en dieren
- leert makkelijk door waarnemingen buiten, verzamelen en ordenen
- gaat graag met dieren om en maakt er snel contact mee
- observeert en verklaart graag veranderingen in de natuur

